

# B O G A N M E L D E L S E R

*Arthur F. Burns: Prosperity Without Inflation.* The Millar Lectures. Fordham University Press. New York, 1957. Pris \$ 2.00. 88 s.

I oktober 1957, da amerikansk økonomi var ved at vende fra en udpræget højkonjunktur til en periode med såkaldt »recession« inden for størsteparten af erhvervslivets sektorer, holdt professor Arthur F. Burns fire forelæsninger over inflationsproblemer på Fordham University. Arthur Burns var formand for Eisenhower's økonomiske råd fra 1953 til 1956, men vendte i 1957 tilbage til sit professorat på Columbia University og til sin stilling som leder af National Bureau of Economic Research.

Emnet for Burns' fire forelæsninger, der er udgivet i den her omtalte bog, var den inflationære udvikling inden for amerikansk økonomi, og de blev udarbejdet på et tidspunkt, da kun få tillagde den moderate konjunkturedgang fra juni-juli 1957 nævneværdig betydning. Den omstændighed, at Burns' forelæsninger nu må læses i et økonomisk miljø, der i et vist omfang er forskelligt fra det, hvori de blev holdt, ændrer imidlertid intet ved denne lille bogs værdi, der da også omtaler såvel »inflation« som »recession«.

Bogen starter med en forelæsning over den næsten uafbrudte højkonjunktur siden krigens slutning. De væsentligste expansionskilder har været den kraftige forbrugsefterspørgsel, befolkningsudviklingen — og her navnlig den hastigt voksende middelklasse — samt den teknologiske udvikling og den stigende konkurrence inden for erhvervslivet. Højkonjunktoren har været ledsaget af en stærk udvidelse af pengemængden og af en forøget omløbshastighed. I vidt omfang har banksystemet ombyttet deres store beholdninger af obligationer lige efter krigen med lån til forretningsverdenen — i de senere år har disse lån fået en stadig længere løbetid, og idag udgør de såkaldte »term loans«, d.v.s. 5-10 årige banklån, omtrent en trediedel af

banksystemets samlede udlån. I kraft af de gode beskæftigelsesmuligheder har fagforeningerne kunnet sikre sig en voksende del af nationalproduktet, efterhånden som produktiviteten øgedes. De stigende lønomkostninger har kunnet overvældes på priserne på grund af den kraftige forbrugsefterspørgsel. Produktivitetsforøgelsen samt den stigende konkurrence har imidlertid holdt priserne nogenlunde i tømme, og — som Burns siger — »the remarkable thing is not that prices have recently risen but that they have risen so little«. Burns forudser dog en »creeping inflation« over de kommende år, dels fordi produktiviteten næppe kan forventes at vokse kraftigere, end den har gjort siden krigen, dels fordi myndighederne i vidt omfang mangler viljen og evnen til at tage forholdsregler mod den ofte næsten umærkelige stigning i priserne. Over en årrække bliver den lille stigning i prisniveauet imidlertid af betydning. Således vil en årlig 2% stigning beskære købekraften med ca. 40% i løbet af 25 år.

I en følgende forelæsning beskæftiger Arthur Burns sig med de økonomisk-politiske våben, der står til rådighed for myndighederne. Af særlig interesse er den forskel, der har været på den økonomiske politik under en inflationær udvikling og under et tilbageslag i konjunktoren. Medens myndighederne i de to tilbageslagsperioder 1949 og 1953—54 foretog kraftige og relativt hurtige både monetære og finanspolitiske indgreb, blev den retarderende strategi i prisstigningsperioderne hovedsagligt overladt pengemyndighederne. Dette var imidlertid mere end pengepolitikken kunne klare, og trods en hård stramning af pengemarkedet fortsatte den inflationære økonomi sin sejlads gennem 1956 og størsteparten af 1957. Burns konkluderer, at »... the government is not yet prepared to act as decisively to check inflation as it is to check recession«.

Denne kontrast er først og fremmest et resultat af den herskende økonomiske mål-

# B O G A N M E L D E L S E R

*Arthur F. Burns: Prosperity Without Inflation.* The Millar Lectures. Fordham University Press. New York, 1957. Pris \$ 2.00. 88 s.

I oktober 1957, da amerikansk økonomi var ved at vende fra en udpræget højkonjunktur til en periode med såkaldt »recession« inden for størsteparten af erhvervslivets sektorer, holdt professor Arthur F. Burns fire forelæsninger over inflationsproblemer på Fordham University. Arthur Burns var formand for Eisenhower's økonomiske råd fra 1953 til 1956, men vendte i 1957 tilbage til sit professorat på Columbia University og til sin stilling som leder af National Bureau of Economic Research.

Emnet for Burns' fire forelæsninger, der er udgivet i den her omtalte bog, var den inflationære udvikling inden for amerikansk økonomi, og de blev udarbejdet på et tidspunkt, da kun få tillagde den moderate konjunkturedgang fra juni-juli 1957 nævneværdig betydning. Den omstændighed, at Burns' forelæsninger nu må læses i et økonomisk miljø, der i et vist omfang er forskelligt fra det, hvori de blev holdt, ændrer imidlertid intet ved denne lille bogs værdi, der da også omtaler såvel »inflation« som »recession«.

Bogen starter med en forelæsning over den næsten uafbrudte højkonjunktur siden krigens slutning. De væsentligste expansionskilder har været den kraftige forbrugsefterspørgsel, befolkningsudviklingen — og her navnlig den hastigt voksende middelklasse — samt den teknologiske udvikling og den stigende konkurrence inden for erhvervslivet. Højkonjunktoren har været ledsaget af en stærk udvidelse af pengemængden og af en forøget omløbshastighed. I vidt omfang har banksystemet ombyttet deres store beholdninger af obligationer lige efter krigen med lån til forretningsverdenen — i de senere år har disse lån fået en stadig længere løbetid, og idag udgør de såkaldte »term loans«, d.v.s. 5-10 årige banklån, omtrent en trediedel af

banksystemets samlede udlån. I kraft af de gode beskæftigelsesmuligheder har fagforeningerne kunnet sikre sig en voksende del af nationalproduktet, efterhånden som produktiviteten øgedes. De stigende lønomkostninger har kunnet overvælte på priserne på grund af den kraftige forbrugsefterspørgsel. Produktivitetsforøgelsen samt den stigende konkurrence har imidlertid holdt priserne nogenlunde i tømme, og — som Burns siger — »the remarkable thing is not that prices have recently risen but that they have risen so little«. Burns forudser dog en »creeping inflation« over de kommende år, dels fordi produktiviteten næppe kan forventes at vokse kraftigere, end den har gjort siden krigen, dels fordi myndighederne i vidt omfang mangler viljen og evnen til at tage forholdsregler mod den ofte næsten umærkelige stigning i priserne. Over en årrække bliver den lille stigning i prisniveauet imidlertid af betydning. Således vil en årlig 2% stigning beskære købekraften med ca. 40% i løbet af 25 år.

I en følgende forelæsning beskæftiger Arthur Burns sig med de økonomisk-politiske våben, der står til rådighed for myndighederne. Af særlig interesse er den forskel, der har været på den økonomiske politik under en inflationær udvikling og under et tilbageslag i konjunktoren. Medens myndighederne i de to tilbageslagsperioder 1949 og 1953—54 foretog kraftige og relativt hurtige både monetære og finanspolitiske indgreb, blev den retarderende strategi i prisstigningsperioderne hovedsagligt overladt pengemyndighederne. Dette var imidlertid mere end pengepolitikken kunne klare, og trods en hård stramning af pengemarkedet fortsatte den inflationære økonomi sin sejlads gennem 1956 og størsteparten af 1957. Burns konkluderer, at »... the government is not yet prepared to act as decisively to check inflation as it is to check recession«.

Denne kontrast er først og fremmest et resultat af den herskende økonomiske mål-

sætning, der navnlig kom til udtryk i Employment Act of 1946, hvori der lægges vægt på »maximum production, employment, and purchasing power«, medens et relativt stabilt prisniveau ikke nævnes direkte som målsætning. Noget synes at tyde på, at en omvurdering af denne målsætning nu er ved at finde sted. Under den omfattende diskussion i de første måneder af 1958 vedrørende de midler, der skal tages i anvendelse for at standse nedgangskonjunkturen, er det således gang på gang blevet understreget af administrationen, i kongressen og af Federal Reserve Board, at de inflationære tendenser overordentlig let vil kunne bringes til live gennem for kraftige antideflatoriske indsprøjtninger. Dette moment har utvivlsomt spillet en betydelig rolle i pengemyndighedernes forsigtige reaktion over for bankernes krav om en yderligere lettelse af pengemarkedet og i Eisenhower-administrationens tilbageholdenhed over for skattenedsættelser og igangsættelse af offentlige arbejder.

Anvendelse af relativt kraftige antideflatoriske midler under en nedgangskonjunktur i modsætning til den moderate anti-inflationære politik er ikke blot baseret på beskæftigelseslovgivningen af 1946 men også på en sammenlignet med mellemkrigs-tiden ændret økonomisk struktur, der bl. a. har haft betydning for pengepolitikens effektivitet. Dette emne behandler Arthur Burns i sin tredje forelæsning, hvor han tillægger stigningerne i de offentlige udgifter fra ca. 10% af nationalproduktet i 1929 til 25% idag stor betydning. Han peger også på, at den stigende selvfinansiering inden for det private erhvervsliv har gjort forretningsverdenen mindre følsom over for ændringer i pengepolitikken. Ligeledes har den kraftige vækst i andre pengeinstitutter end banker gjort Federal Reserve Board's kreditpolitik usikker i sine virkninger og på visse områder virkningsløs. Medens forretningsbankernes samlede aktiver i 1922 langt oversteg alle andre finansielle institutioners balancer, udgjorde de i 1955 kun lidt over halvdelen. Endelig tillægges bankernes store obligationsbeholdning betydning. Medens forretningsbankernes behold-

ning af værdipapirer i 1929 udgjorde ca. 10% af deres samlede aktiver, var den tilsvarende procent i 1954 omkring 33. Derved har de private banker fået en betydelig elasticitet, som kan mildne virkningerne af pengepolitiske ændringer. Disse faktorer i forbindelse med den tidligere nævnte beskæftigelseslovgivning og også i forbindelse med regeringens store lånebehov samt de psykologiske eftervirkninger af den pengepolitiske passivitet fra 1933 til 1951 har medført, at kreditpolitikken idag må anvendes langt mere hårdhændet for at frembringe samme virkninger, som en mere differentieret og præcis kreditpolitisk indsats frembragte for en generation siden. Følgelig må det betragtes som uklogt at basere den økonomiske stabilitet udelukkende eller hovedsagligt på pengepolitikken, konkluderer Burns.

På den anden side må pengepolitikken heller ikke negligeres, hvilket der har været en tendens til under den nuværende nedgangskonjunktur. Navnlig i begyndelsen af et opsving eller en nedgang kan de pengepolitiske myndigheder bidrage væsentligt til den almindelige økonomiske politik — det er først senere i konjunkturforløbet, andre og kraftigere våben må tages i anvendelse. Det er disse problemer, Arthur Burns beskæftiger sig med i sin fjerde og sidste forelæsning, der i særlig høj grad bærer præg af at være skrevet af en rådgivende økonom. Den røde tråd i dette afsnit er, at regeringens økonomiske politik nødvendigvis må gøres smidig for at kunne imødegå uønskede tendenser. Men hvis der tilvejebringes en vis grad af smidighed, vil vi kunne opleve en betydelig økonomisk vækst uden ledsagende »inflation«. Til støtte for sit postulat peger Burns først og fremmest på den ændrede indstilling til myndighedernes indgreb i USA idag, hvilket tydeligst kommer til udtryk i forbindelse med en nedgangskonjunktur. — En depression i lighed med den i 1929—33 eller i 1937—38 ville iflg. Burns være utænkelig. — Dernæst understreger Burns de »indbyggede stabilisatorer« i amerikansk økonomi: arbejdsløshedsunderstøttelse, forsikring af bankernes indlån, »pay-as-you-go« ind-

komstskatten samt støtteforanstaltningerne til fordel for landbruget. Disse stabiliserende faktorer er imidlertid ikke tilstrækkelige, og han foreslår en række ændringer og nye foranstaltninger inden for finans- og pengepolitikken samt på det institutionelle område. Bl. a. burde planlægningen af anticykliske offentlige arbejder gøres mere smidig, og arbejdsløshedsforsikringen forbedres. Endnu er omkring 12 millioner arbejdere ikke arbejdsløshedsforsikrede, og understøttelsesperiodens længde varierer betydeligt fra stat til stat. Der burde i højere grad ydes finansiel hjælp til »den lille industri«, der har vanskelig adgang til kapitalmarkedet og under en stram pengepolitik hyppigt negligeres af bankerne. Særlig betydning tillægges statsgældens ubekvemme fordeling over lange og korte lån med en kraftig sammenhobning på de korte. Små portioner af mellemlange og lange statslån burde placeres på markedet med regelmæssige og hyppige mellemrum og dermed gradvis afløse en del af den nu eksisterende korte gæld, der cirkulerer i form af 3-mdr. skatkammerveksler. Derved ville pengemyndighederne få større handlfrihed. På det institutionelle område er det navnlig forholdene på arbejdsmarkedet, der beskæftiger Burns. Han er imod offentlige indgreb under overenskomstforhandlinger, men der burde føres en vis kontrol med de meget betydelige pengemidler, der står til organisationernes rådighed.

Størst vægt blandt sine forslag tillægger Arthur Burns imidlertid en ændring af den før nævnte Employment Act, hvor et stabilt prisniveau som politisk målsætning burde stå på samme linie som fuld beskæftigelse og størst mulig produktion. En af de væsentligste faktorer i den højkonjunktur, vi har oplevet siden anden verdenskrig, har været forventningerne om, at priserne ville fortsætte med at stige. Forbrugere såvel som forretningsfolk og organisationerne på arbejdsmarkedet har følgelig handlet derefter. En udtrykkelig tilføjelse af prisstabilitet som en af regeringens målsætninger ville efter Arthur Burns' opfattelse fjerne mange misforståelser i forbindelse med den økonomiske politik,

der føres i USA, og også have en psykologisk virkning på de ansvarlige politikere.

Det er Arthur Burns' behandling af prisstabiliteten som økonomisk-politisk målsætning og hans postulat, at en tilstrækkelig smidig økonomisk politik vil kunne danne basis for en betydelig økonomisk vækst uden ledsagende prisstigninger, der især har frembragt diskussion på amerikanske universiteter og i adskillige faglige og journalistiske artikler. Således har man fra de mere »radikale« Harvard-folks side kritiseret Arthur Burns' »konservative« synspunkter, idet man er uenig med ham, når han kraftigt understreger faren ved et stadigt stigende prisniveau. Tydeligst er dette måske kommet til udtryk i Alvin H. Hansen's bog, »The American Economy«, hvori han direkte siger, at »economists tend to exaggerate the evils of moderate price increases«. Også i England har dette punkt optaget den økonomiske debat og spillede f.eks. en væsentlig rolle i James Meade's tiltrædelsesforelæsning, da han afløste Sir Dennis Robertson som professor i Political Economy i Cambridge i begyndelsen af marts 1958.

*Holger Engberg.\**

\* cand. polit., p.t. USA.

*S. J. Prais and H. S. Houthakker: The Analysis of Family Budgets With an Application to Two British Surveys Conducted in 1937—39 and Their Detailed Results.* University of Cambridge. Department of Applied Economics. Monograph No. 4. Cambridge University Press. 1955. 372 pp. 50 shillings.

Bogen består af tre dele: The Material and The Tools (76 pp.), The Analyses (98 pp.) og The Data (196 pp.).

*Materialet.*

Iagttagelserne er indsamlet ved to undersøgelser af henholdsvis arbejderhusstande i 1937—38 og funktionærhusstande i 1938—39. Den første af disse blev organiseret af Ministry of Labour for at tilvejebringe det nødvendige materiale som grundlag for en revision af væg-